

Arvoisat läsnäolijat

Valvontakomission aika Suomessa.

Suomen ja Neuvostoliiton kanssa oli päästy sopimukseen aselevon alkamisesta ja Päämaja ilmoittaa 4.9.1944 kello 03,15 käskyn, että vihollisuudet on lopetettava kello 07,00.

Aseet vaikenivat Suomen puolella, mutta Neuvostoliiton aseet vaikenivat kolmesta tunnista yhteen vuorokauteen riippuen eri rintamalohkoista. Neuvostoliitto ampui tänä aikana 19500 kraanaattia surmaten vielä 20 suomalaista. Sodassa kaatui lähes 90 000 miestä. Sodan päätyttyä oli joka 16 mies sotainvaliidi, joka 25 lapsi sotaorpo, joka 17 nainen sotalleski ja joka 9 siirtoväkeen kuuluva.

Välirauhansopimus allekirjoitettiin Moskovassa ja määrättiin astumaan voimaan 19.9.1944 kello 12.00 ja siinä sovittujen ehtojen mukaan Suomi joutui mmm:

- luovuttamaan lentokenttiä ja satamia Neuvostoliiton käyttöön
- kotiuttamaan kenttäarmeijansa kahdessa ja puolessa kuukaudessa
- rankaisemaan sotarikolliset
- vapauttamaan poliittiset vangit
- lakkauttamaan "fasistisluonteiset järjestöt"
- kumoamaan poliittista toimintaa rajoittavat määräykset
- korvaamaan luovutetuilta alueilta siirretyn omaisuuden
- luovuttamaan maassa olevan saksalaisen omaisuuden
- maksamaan valvontakomission kulut.

Sopimukset olivat kovat, mutta parempi kuin kesäkuussa esitetty ehdoton antaumisvaatimus.

Porkkala piti vuokrata 50:ksi vuodeksi ja ja sen alueen läpi kulkeva Helsinki - ^{r/}Tuusula junarata suljettiin Suomen junaliikenteeltä. Marraskuussa 1947 rataosuus saatiin Suomen käyttöön, mutta junavau-
nujen ikkunat piti peittää teräslevyillä ja sitä olivat valvomassa suomalainen poliisi ja venäläiset sotilaat.

Kuljin tämän tunnelin läpi syksyllä 1951. Porkkala luovutettiin ennen määräaikaa Suomelle tammikuussa 1956.

Valvontakomissioon kuului Neuvostoliiton ja Englannin sotilas turvallisuusviranomaisia ja heidän käyttöönsä/piti luovuttaa hotelli Torni. Osa valvontakomission jäsenistä saapui välittömästi välirauhanteon jälkeen ja suurin osa 8.10.1944. Valvontakomission puheenjohtaja Andrey Zdanov saapui lentokoneella 5.10.1944 kello 13.50 Malmin lentokentälle, jonka jälkeen se jäi kokonaisuudessaan Neuvostoliiton käyttöönsä. Zdanov vaati asunnokseen Armfentintie 10:ssä olevan Latvian konsulaatin rakennuksen.

Valvontakomission määräyksestä suomalaisten oli määrä tuhota tai ajaa maassa olevat saksalaiset joukko-osastot pois.

Saksalaiset joukko-osastot olivat läheisissä yhteyksissä suomalaisten joukko-osastojen kanssa Lapissa. Joukko-osastojen komentajat olivat sopineet määräajan ja matkan minkä saksalaiset menevät edellä ja suomalaiset tulevat perässä. Valvontakomission huomattua, että Lapissa ei sodita, komissio esitti syyskuun lopulla vaatimuksen sotatoimien suunnitelmista. Päämajan antama suunnitelma ei tyydyttänyt heitä alkuunkaan ja kolme vuorokautta myöhemmin suomalaiset saivat tiukasti ajoitetun uhkavaatimuksen aseellisen hyökkäyksen aloitettavaksi seuraavana päivänä kello 8.00. Vaatimuksen ehtona oli, ellei näin menetellä venäläiset joukot tulevat tekemään sen.

Suomalaisten oli oman olemassaolonsa kustannuksella aloitettava aseellinen sota saksalaisia vastaan.

Tämän johdosta Lappi poltettiin ja monet sadat miehet menettivät henkensä.

Päämajan kuunteluosasto oli salaa siirretty Ruotsiin ja kuunteluun ryhdyttiin. Osasto sai siepatuksi Neuvostoliiton rintamakomentajien välisen käskyn. Siinä Leningradin sotilasalueen komentaja käski Itä-Karjalan armeijan komentajaa marssittamaan 2 divisjoonaa täysin rintamavarustuksin Suomen rajan tuntumaan. Sähkeen sisältö saatettiin Mannerheimin tietoon.

Kuunteluosasto sieppasi Stalinin valvontakomission puheenjohtaja Zdanoville osoitetun sähkeen, jossa Stalin ilmoittaa antaneensa puna-armeijalle käskyn ylittää Suomen rajat 15.10.1944 kello 6.00. Kaksi tuntia ennen hyökkäyshetkeä Stalin lähetti Zdanoville sähkeen "Hyökkäys peruutettt". Hyökkäyksen peruuttaminen saattoi johtua siitä että Suomessa olisi syntynyt sissisota-armeija, jota muut liittoutuneet valtiot eivät olisi katsoneet hyvällä silmällä. Valvontakomission määräyksestä ja sisäministeri Leinon suostumuksella pidätetään 20 miestä ja käsiraudoilla toisiinsa niputettuina vietiin Malmin lentokentälle, josta lentokone vei heidät Leningradiin ja siellä heille langetettiin pitkät vankeustuomiot. Osa näistä miehistä oli suomalaisia ja osa venäläisiä. Vain 7 mie^estä palasi takaisin Suomeen. Yksi heistä oli Turkulais-syntyinen Unto Parvilahti, joka kirjoitti kirjan "Berijan tarhat".

Valvontakomission vaatimuksesta välirauhansopimuksen ehtoon viitaten Suomessa tulee lakkauttaa Suojeluskunta ja Lotta Svärd järjestöt, sekä Aseveliliitto, 90 muuta erilaista yhdistystä, sekä 28 oppikirja piti sisältönsä vuoksi poistaa käytöstä. Aseveliliitolta vapautuneisiin tiloihin muutti Suomen Kommunistinen puolue. Nämä kaikki lakkautusvaatimukset piti välittömästi toteuttaa. Upseerikurssi numero 61 keskeytettiin sen kestätyä vain 19 päivää. Upseerikurssit olivat keskeytettyinä yli kolme vuotta seuraavan kurssin numero 62 sai alkaa keväällä 1948. Myöhemmin niitä pidettiin kertauharjoitusluonteisina vuosina 1953 -54 ja 1961, yhteensä 5 kurssia.

Sotasyyllisyyskysymyksessä Suomessa ei ollut siihen soveltuvaa lakia. Syyskuun alussa 1945 Zdanov uhkaa pääministeri Paasikiveä sodalla, ellei sotasyyllisyyskysymystä ratkaista Neuvostoliiton vaatimuksen mukaisesti. Valvontakomission vaatimuksesta laadittiin taanehtivasti laki sotaan syyllisten rankaisemiseksi. Viikkoa myöhemmin Zdanovin uhkauksen jälkeen eduskunta hyväksyy sotasyyllisyyslain.

Valvontakomission varapuheenjohtaja Savonenkov ilmoitti ennen sotasyyllisten pidättämistä, että Neuvostoliitolta ei ole mitään Mannerheimiin kohdistuvia vaatimuksia.

Oikeudenkäynti alkaa marraskuussa 1945 ja tuomiot julistetaan helmikuussa 1946. Ennen tuomioiden julkisuuteen saattamista valvontakomissio tutkii annetut tuomiot ja määrää tuomioiden pidentämistä. Oikeus neuvotteli kuumeisesti ja ratkaisua ei tahtonut löytyä.

Paasikivi pisti peliin oman arvovaltansa ja toimitti oikeudelle yhden lauseen mittaisen viestin, jonka sisältö oli selvä ja karu: "Tuomiot on langetettava komission esittämällä pohjalla."

Allekirjoitus oli huolellisesti kirjoitettu. Tämä ratkaisu näyttää painaneen Paasikiven mieltä koko loppuelämän. Jälkeenpäin hän on todennut: "Joskus on turvayduttava laittomuuteen isänmaan pelastamiseksi."

Tuomiot olivat kovat ja seuraavan suuruiset:

Risto Ryti 10.v.kuritusluonetta, Jukka Rangell 5.v.vankeutta, Väinö Tanner 5.v.6.kk. vankeutta, Edvin Linkomies 5.v.6.kk. vankeutta, Henrik Ramsay 2.v.6.kk. vankeutta, Antti Kukkonen 2.v. vankeutta, Tyko Reinikka 2.v.vankeutta, ja Toivo Kivimäki 5.v.vankeutta. Valokuvaamo Helioksen omistaja asetti liikkeensä ikkunaan näistä tuomitusta näyttelyn joiden yläpuolelle oli kiinnitetty suurin kirjaimin: "SIJAIKÄRSIJÄMME". Viranomaisien oli poistettava kuvat, mutta valokuvaamon omistajaa ei voitu mistään tuomita.

Asekätkenmän tultua ilmi valvontakomissio vaati kesäkuussa 1945 asekatkijöiden rankaisemista. Tätä varten ei ollut lakia ja se piti laatia jälkikäteen. Ensimmäisenä asekatkentaan syylliseksi epäiltynä pidätettiin kenraaliluutnantti aksel Airo, joka joutui olemaan pidätettynä ja vangittuna yhteensä 2.v.8.kk. ja laskettiin vapaaksi oikeuden todettua hänet syyttömäksi. Vankeustuomioita annettiin 1488 henkilölle ja 1200 tōdettiin syyttömiksi.

Heinäkuussa 1947 Yhdysvaltojen ulkoministeri Marshall lupasi Euroopan sodassa kärsineille valtioille aineellista ja taloudellista apua. Tämän kuultuaan Neuvostoliitto kielsi Suomea vastaanottamasta Marshall-apua. Tällöin Paasikivi oli jo presidenttinä ja kirjoitti päiväkirjaansa: "Tämä on hirmuista! Mitä tästä meidän elämästämme tulee !

Mitä aikomuksia venäläisillä on ! Arvatenkin saada täällä aikaan samanlainen komento kuin Unkarissa ?!

Paasikiwi oli raskaasti pettynyt kun Marshall-apu meni Suomelta sivu suun. "Siinä olisi saatu kosolti ilmaisia dollareita " tokaiai Paasikiwi.

Suomi sai neuvoteltua rauhansopimuksen, tai paremminkin tyytyi liittoutuneiden sanelurauhanentoihin. Rauhansopimus allekirjoitettiin Pariisissa 10.2.1947 kello 18.00 Ranskan ulkomisteriön Kello-salin viereisessä Rauhansalissa. Pöydän ympärillä olivat ryhmittyneet liittoutuneiden valtioiden edustajat ja Suomen edustajat kutsuttiin sisälle.

Puheenjohtajan paikalla istui Ranskan ulkoministeri Bidault, joka lyhyen tervehdyssanojen jälkeen pyysi läsnäolevia allekirjoittamaan sopimus, johon jo aikaisemmin olivat kirjoittaneet nimensä ministeri Molotov ja Bevin. Ensimmäisenä liittoutuneiden edustajana kirjoitti nimensä Neuvostoliiton edustaja, sitten Englannin, Australian, Valko-Venäjän, Kanadan, Tsnekkoslovakian, Intian, Uuden-Seelannin, Ukrainan ja Etelä-Afrikan valtuutetut. Sen jälkeen Suomen edustajat ministerit Vesterinen ja Helo, pääministeri Suontausta, sekä kaksi sihteeriä. Viimeisenä allekirjoitti Suomen ulkoministeri Enckell. allekirjoituksen/ Rauhansopimuksen/jälkeen kesti vielä seitseman kuukautta kun valvontakomissio poistui Suomesta 26.9.1947.

Valvontakomission puheenjohtaja Andrey Zdanov oli poistunut Suomesta jo aikaisemmin ja hänet teloitettiin 31.8.1948.

Suomessa olot eivät vielä rauhoittuneet. Sisäministeri Leino oli pohjimmaltaan suomalainen ja sen olivat huomanneet niin puoluetoverit kuin myös Neuvostoliitto.

Sisäministeri Leino kutsuttiin vaimonsa Herttan kanssa Neuvostoliittoon, jossa häntä moitittiin siitä ettei ollut saanut Suomesta Neuvostoliiton liittotasavaltaa. Leinoa kehoitettiin Suomeen palattuaan eroamaan ministerin tehtävästä ja palaamaan taisisin Neuvostoliittoon. Tähän oli Hertta-vaimo tokaissut, etteikö sitä voisi nyt jättää tänne.

Ministeri Leino ei eronnut tehtävästään eikä mennyt koskaan takaisin Neuvostoliittoon. Nämä tiedot ovat Yrjö Leinon kirjoittamasta kirjasta "Muistelmat". Kirja valmistui 1957 ja sitä ehdittiin myydä vähän, jolloin myynti kiellettiin ja myymättömät kirjat lukittiin kirjapaino KK:n varastoon, josta ne vähän ennen Neuvostoliiton romahdusta hävitettiin.

Presidentti Paasikivi erotti ministeri Yrjö Leinon tehtävästään ja sen johdosta SKDL järjesti lakkoja mm. Helsingissä Arabian tehtailla ja Kemissä, jossa syntyneen mellakan aikana poliisi joutui turvautumaan varoituslaukauksiin. Mellakan aikana yksi kuoli auton alle piilouduttuaan ja auton lahtiessa liikkeelle. Toinen kuoli ammutusta luodista, jota ei kuitenkaan oltu ammuttu poliisin aseesta. Yrjö Leino oli ennen ministerin tehtävästä erottamista erotettu puolueesta jo kolme kertaa.

Huhtikuussa 1948 Leinon ollessa vielä ministerinä hän varoitti Helsingin poliisikomentajaa ja puolustusvoimien komentajaa mahdollisesta vaarasta. Tämän johdosta Helsingin poliisikomentaja vapautti keskusosaston päällikön ja määräsi poliisilaitoksen asevaraston siirrettäväksi suurkirkon alle lukittuun ja vartioituun varastoon.

Puolustusvoimien komentaja määräsi kaksi tykkivenettä presidentin linnan edustalle, Parolasta tankit ajettiin Tuusulaan ja Parolan pst-tykit lähtövalmiiksi pihalle. Kapteenikurssilla olevat kantahenkilöt saivat käskyn olla hälytysvalmiina ja heille jaettiin ensimmäinen tuliannoskovapatruunoita.

Suomesta loikkasi Neuvostoliittoon Taisto Huuskonen yhdessä morsiamensa Ennin kanssa syksyllä 1949. Siellä he selittivät tulleen yhtävinä, mutta sitä eivät Neuvostoviranomaiset uskoneen, vaan tuomitsivat 2:ksi vuodeksi vankilaan ja sen jälkeen karkoitettiin Siperiaan. Suomeen he pääsivät palaamaan vasta joulukuussa 1975. Täällä Huuskonen kirjoitti kirjan "Lapsi Suomen", jossa hän kertoo olleensa 1948 SKDL:n Kymen piirisihteerinä ja ollut mukana suunnittelemassa mihin vallankumouksen jälkeen porvarit siirretään. Sopiva paikka löytyi erään myllyn alapuolella olevasta notkosta.

Valvontakomission piti valvoa, että Suomi ryhtyy rauhanomaiseen rinnakkaiseloon Neuvostoliiton kanssa.

Kuitenkin valvontakomissio määräsi ratkaisevasti Suomen sisäisistä asioista.

Rauhansopimus tehtiin Suomen ja kymmenen suurvallan kanssa.

Suomi selvisi sodasta ja valvontakomission ajasta taitavien johtajien, kuten Mannerheimin ja Paasikiven ansiosta.

Tiedot koottu:

Valittujen Palojen kirjoista

- Suomi Sodassa , 1983
- Itsenäinen Suomi, 1987
- eri henkilöiden kertomuksia

Veikko Kiviniemi

Hanhiojantie 4 as 5

21420 Lieto

Puh. 050-5349465